

Kwaliteitsteam Afsluitdijk

Aan: Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk
de heer mr. ing. J.H. Dronkers (vz)

Onderwerp: Borging van en ambities voor de ruimtelijke kwaliteit in fase 3

Status: definitief

Nummer: 005

Datum: 2 juni 2014

Correspondentie: Geert de Vries, secretaris (Geert.deVries@Infram.nl)

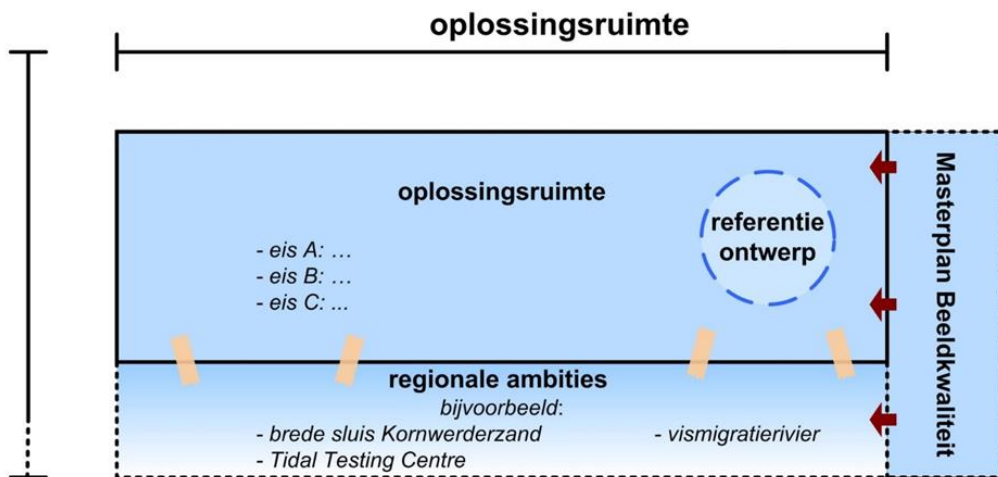
Geachte heer Dronkers,

Op 26 mei jongstleden zijn in de vergadering van het Kwaliteitsteam Afsluitdijk de begrenzing oplossingsruimte in fase 2 en de ruimtelijke visie Kornwerderzand toegelicht. Het laatste onderwerp was mede geagendeerd vanuit het projectbureau de Nieuwe Afsluitdijk. Het Kwaliteitsteam is blij dat zijn advies om de ambities voor Kornwerderzand in één integrale ruimtelijke ontwerpogave te verkennen, door de stuurgroep is overgenomen. Daardoor kon het gesprek over de inpasbaarheid, de combineerbaarheid en de fasering van de verschillende maatregelen en voorzieningen op en aan het eiland goed worden gevoerd.

Aan het kwaliteitsteam is gevraagd om advies uit te brengen over de begrenzing van de oplossingsruimte en de ruimtelijke visie Kornwerderzand. Tijdens de vergadering bleek dat we onze observaties kunnen combineren in één advies. We willen niet onvermeld laten dat (net als bij de totstandkoming van adviezen 002 en 003) de tijdsspanne tussen het gereedkomen van de inhoudelijke gespreksnotities, onze vergadering en de bijeenkomst van de Stuurgroep zo kort is dat we niet gedetailleerd op het materiaal en de inzichten kunnen reageren. Daarom is ook dit vijfde advies gericht op de hoofdlijnen. Het Kwaliteitsteam hecht grote waarde aan de zorgvuldige behandeling van het komende Definitief Masterplan Beeldkwaliteit en het daarvan afgeleide Esthetisch Programma van Eisen. We vragen voldoende tijd in te ruimen voor de behandeling om met ons advies aan te sluiten op het detailniveau van de te becommentariëren documenten.

Hoe de ruimtelijke kwaliteit en ambities in fase 3 integraal te verwezenlijken?

Het begrenzen van de oplossingsruimte in fase 2 is gericht geweest op het vinden van de maximale fysieke ruimte waarbinnen een voldoende prestatie van de technische oplossing kan worden bereikt. Het Masterplan Beeldkwaliteit had de oplossingsruimte mede moeten inspireren en bepalen, conform onderstaand figuur uit de notitie 'Begrenzing oplossingsruimte in fase 2'. Daarmee zou in fase 2 een aanvaardbare oplossingsruimte zijn bepaald vanuit de ruimtelijke en landschappelijke invalshoek.

Dat lijkt in de afronding van fase 2 nog onvoldoende het geval te zijn. De in het Startdocument geformuleerde kwaliteitsambities zoals o.a. het creëren van een icoon voor de 21^e eeuw (in waterbouwkundige, recreatieve, ecologische, milieukundige zin) en het behoud van de specifieke 'Afsluitdijk-partituur' zien wij in ieder geval onvoldoende terug in de gepresenteerde oplossingsruimte per onderdeel. De vraag is nu hoeveel ruimte er in fase 3 nog is om de ruimtelijke- en duurzaamheidsambities te verwezenlijken.

Het kwaliteitsteam begrijpt en respecteert de dynamiek van het planproces, de verdeling van verantwoordelijkheden en de tijd- en budget gestuurde condities, maar adviseert met klem om de afwegingen uit fase 2 (die we typeren als een 'verliesrekening') om te bouwen tot een 'winstrekening' in fase 3. Met andere woorden: waar het onderzoek in fase 2 met name gericht was om het cultuurhistorische en ecologische verlies te minimaliseren had ook winst geboekt kunnen worden door mogelijkheden te onderzoeken van een natuur-inclusieve benadering (conform het gedachtegoed in de Rijksnatuurvisie die kort geleden door het kabinet aan de Tweede Kamer is aangeboden). Het Kwaliteitsteam betreurt in het bijzonder de angstvallige neiging om het nieuwe profiel van de Afsluitdijk te beperken tot de buitengrens van het Natura2000-regime. Zo wordt een goed verdedigbare ecologische waardevermeerdering volledig buiten de oplossingsruimte van de dijkversterking geplaatst en komt een hoogwaardig en innovatief gematerialiseerd buitentalud van de dijk niet zo snel in beeld. Een tijdige afstemming tussen het Ministerie van EZ, RWS, de Waddenvereniging en provinciale bestuurders zou de kans op een betere oplossing dichterbij kunnen brengen.

Iets vergelijkbaars geldt voor de in onze ogen al te omzichtige benadering van cultuurhistorische artefacten. We geloven niet in een erfgoedbenadering die er bijvoorbeeld toe leidt dat voormalige schootsvelden vrij moeten blijven. We zien enorm uit naar een ruimtelijk en architectonisch ontwerp waarin het erfgoed niet als een sta-in-de-weg is geïnterpreteerd maar als achtergrond en ondergrond waartegen de volgende levensfase van de Afsluitdijk zijn eigentijdse gestalte aanneemt. In de beleidsnota Visie Erfgoed en Ruimte heeft het Rijk zelf interessante condities geschapen voor een meer dynamische omgang met erfgoed, tegen de achtergrond van de inzet om de samenleving intensiever te betrekken bij de monumentenzorg en het erfgoedbeheer.

De ruimtelijke visie Kornwerderzand als betekenisvol voorbeeld

Dankzij de geslaagde uitwerking van Kornwerderzand kan het kwaliteitsteam een advies geven over de ruimtelijke kwaliteit in fase 2 voor dit onderdeel van de Afsluitdijk. Ontwerpers Feddes en de Ruiters zijn 'ontwerpende wijze' tot een samenhangende inrichtingsschets gekomen. Dat maakt vervolgens voor iedereen concreet welke kwaliteiten er kunnen ontstaan en om die reden geborgd en gestimuleerd dienen te worden.

Onderstaande ingrediënten worden door het kwaliteitsteam positief gewaardeerd, waarbij wij ons bewust zijn dat de realisatie van een aantal onderdelen nog niet zeker is:

- het voorstel om de roldeuren van de keersluis aan de waddenzijde los te houden van de aanwezige kazemat en voor gebruikers duidelijk vorm te geven als insnijding;
- het voorstel om een recreatief knooppunt te creëren in een grondwal op het nieuwe land, waarin zoveel mogelijk functies zijn geïntegreerd;
- het voorstel de vismigratierivier te situeren aan de westzijde en vorm te geven in de geest van het reeds aanwezige dammenlandschap;
- het initiatief van de Waddenvereniging om een Observatorium te realiseren en dat te combineren met de vismigratierivier;
- het voorstel om de camper-parkeerplaats aan de Waddenzeezijde te combineren met natuurontwikkeling en eventueel zilte teelten;
- het samenhangende ontwerp voor de brede sluis, het rechte trekken van de weg, het vervangen van de draaibrug door een basculebrug;
- de voorkeursvariant voor het wandelpad over de spuisluisen bij het plaatsen van getijdeturbines in de spuikokers.

Bij de ruimtelijke visie Kornwerderzand is nog nauwelijks ingegaan op de betekenis van het cultureel erfgoed ter plaatse. Door de analyse van de Nulmeting Cultuurhistorie (die eind juni wordt verwacht) in te brengen in de herinrichtingsopgave kan een betere afweging plaatsvinden over de rol van de historische artefacten en eigenschappen in fase 3. Eenzelfde benadering zien wij voor de natuurwaarden. De conclusies uit de nog af te ronden Nulmeting Natuur bieden hoogstwaarschijnlijk inzicht en referentie voor de voorstellen voor natuurontwikkeling in de ruimtelijke visie Kornwerderzand. Het gaat daarbij om kwalificerende habitattypen, waardoor belangrijke speelruimte kan ontstaan in de discussies omtrent de borging van de Natura 2000-waarden.

Het kwaliteitsteam adviseert om, conform ons pleidooi in het derde advies, voorafgaand aan de aanscherpingen van de oplossingsruimte in fase 3 ook voor Den Oever de verschillende opgaven en de ambities uit DNA in één ontwerp met elkaar in verband te brengen.

Wij zijn te allen tijde beschikbaar voor een nadere toelichting op dit advies en wensen u succes met de voortgang van het planproces.

Hoogachtend en met een hartelijke groet,

Namens het voltallige Kwaliteitsteam Afsluitdijk,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Eric Luiten', with a long horizontal flourish extending to the right.

Prof. ir. Eric Luiten

Voorzitter Kwaliteitsteam Afsluitdijk

Het Kwaliteitsteam Afsluitdijk heeft tot taak de Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk gevraagd en ongevraagd te adviseren over aspecten van ruimtelijke kwaliteit bij de voorbereiding, aanbesteding en uitvoering van maatregelen aan of in de nabijheid van de dijk. Het Kwaliteitsteam is ingesteld door de Bestuurlijke Stuurgroep en bestaat uit de volgende onafhankelijke deskundigen: Eric Luiten (voorzitter), Tjalle de Haan, Marinke Steenhuis, Hubert-Jan Henket, Yoram Krozer en Joop Schaminée.